

КОРАБОСТРОИТЕЛНА ДИРЯ В ИСТОРИЯТА НА ПОДВИГА НА КАПИТАН Д. СПИСАРЕВСКИ

Саможертвата на 27-годишния летец капитан Димитър Списаревски, загинал по време на бомбардировка на София на 20 декември 1943 г., след като сваля с въздушен таран американски бомбардировач, е широко известна и достойно почитана. Много слабо е известен обаче жестът на преклонение по онова време пред неговия подвиг от страна на един 16-годишен ученик от София и бъдещ корабостроителен инженер.

През 2002 г. варненската Издателска къща „Морски свят“ издаде мемоарната книга „За българското корабостроене с любов“. Нейният автор инж. Георги Георгиев-Кангасейро (1927-2011 г.) е един от най-изтъкнатите и многозаслужили дейци на българското корабостроене, почетен гражданин на Варна (2007 г.). Имах честта да бъда редактор на тази книга [1], която следва да се изучава от всеки, който има желание да проучва и популяризира постиженията на българското корабостроене през периода 50-те–80-те години на ХХ в.

Инж. Георги Н. Георгиев-Кангасейро (1927–2011 г.) като генерален директор на Държавното стопанско обединение „Корабостроене“ (1970–1975 г.) -

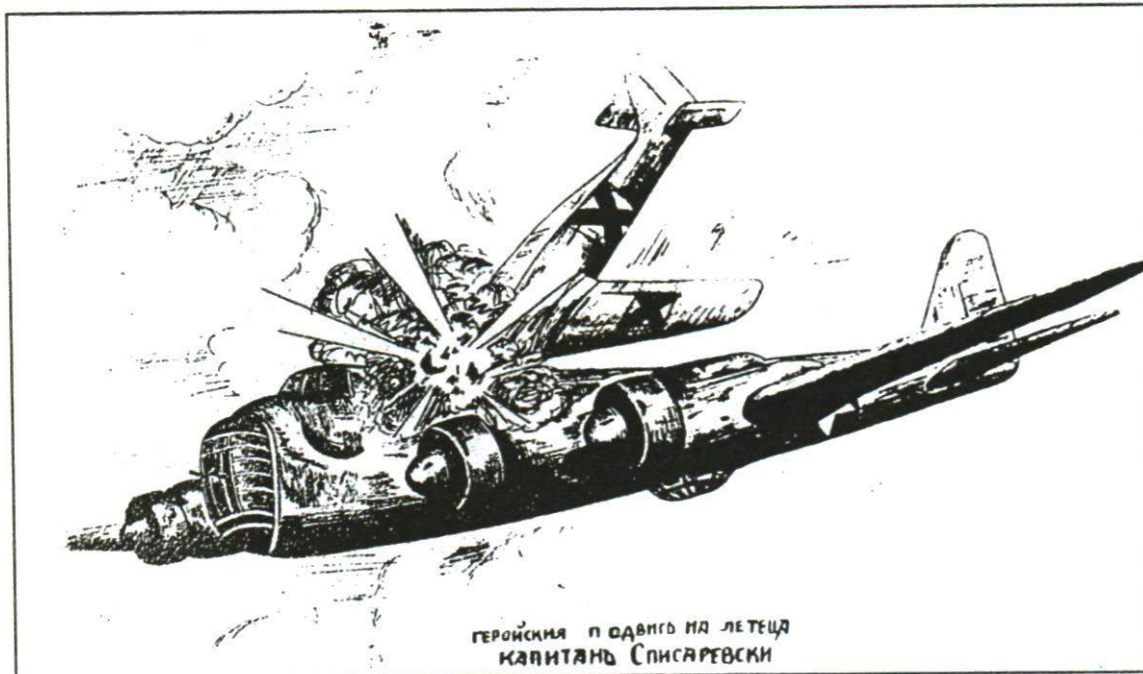
http://morskivestnik.com/compass/news/2011/012011/images/kangaseyro_19012011.jpg

Книгата на Кангасейро съдържа и кратък негов спомен за бомбардировките над България през Втората световна война, включително за гибелта на кап. Д. Списаревски:

„6 април 1941 година, моят четиринадесети рожден ден, стана повратна точка в живота на семейството ни. Германската армия, разположена в България, нахлу в Югославия и Гърция. Вечерта на 6 април

няколко югославски самолета хвърлиха бомби над София. През три улици от нас, на улица „Тетевенска” (сега „Будапеща”), беше разрушена малка къща, в която загина една баба. Това беше първата бомбардировка на София през Втората световна война. През следващите няколко години в отговор на „символичната война”, която България обяви на Англия и САЩ, последваха масирани бомбардировки. Центърът на София беше разрушен от така наречените „бомбени килими”. Няколко бомбардировки преживях в София. И сега с ужас си спомням воя на сирените, грохота на зенитните оръдия и взривовете на бомбите от двете страни на бул. „Мария-Луиза”. Първата вълна самолети хвърляха разрушителни бомби, а вторите – запалителни. Центърът на София гореше, имаше много убити и ранени, десетки хиляди хора в паника напускаха града. Тогава, в юношеските си години, аз се сблъсках с ужасите на войната. Ние се евакуирахме в село Стефаново, Радомирско, в което учителстваше майка ми. На няколко километра от него, там, където сега е Комбинатът за тежко машиностроене, беше разположен военен аеродром, на който се базираха десетки изстребители „Месершмит”. Аеродрумът беше на пътя, по който преминаваха англо-американските въздушни формации, отиващи да бомбардират София и румънските петролни полета край Плоещ. Тези формации бяха съставени от така наречените „летащи крепости” – четиримоторни бомбардировачи и изстребители „Лайтнинг”. От аеродрума „Червена могила” непрестанно излитаха месершмити и в небето над нас се водеха жестоки въздушни боеве. При един такъв бой над главите ни прелетя американски лайтнинг, преследван от месершмит. Лайтнингът беше прострелян и се приземи по корем в полето край жп гара Долни Раковец, а американският летец беше пленен. На аеродрума „Червена могила” се базираше и българска ескадрила месершмити. Това бяха елитни български летци, които самоотвержено защитаваха небето на София от мощните англо-американски бомбардировъчни формации. В един от въздушните боеве извърши своя геройски подвиг българският летец капитан Димитър Списаревски, който като истински камикадзе се вряза в една от летящите крепости и заедно с нея изгоря в българското небе. Името му стана легенда в историята на българската авиация. **Вдъхновен от неговия подвиг тогава, аз го изобразих така, както си го представях в моето юношеско въображение. Рисунката ми „Геройският подвиг на капитан Списаревски” беше отпечатана като пощенска картичка в 20 000 екземпляра и баща ми обиколи и я разпространи в цяла тогава**

обединена България. Копие от тази рисунка публикувам в настоящата книга, с което още веднъж се прекланям пред подвига и саможертвата на този голям български патриот” (подч. мое, И.А.) [1, с. 12-13].

Рисунката „Геройския подвиг на летеца капитан Списаревски” от Г. Георгиев-Кангасейро, около края на декември 1943 г. [1, с. 164]

В края на 2007 г. станах притежател на компютър и започнах периодично да издирвам сведения за споменатата от Кангасейро пощенска картичка, изобразяваща подвига на кап. Д. Списаревски, но всички опити бяха напразни. През 2011 г. помолих за съдействие тогавашния директор на Музея на авиацията в Крумово полк. о.р. Слави Павлов с надеждата там да съхраняват екземпляр от въпросната картичка. Той откликна на питането ми, като потвърди съмнението ми, че случаят е неизвестен за историографията на авиацията, но изпрати скан от наличната в музейния фонд снимка на картина от придворния военен художник Л. Йорданов, изобразяваща кап. Д. Списаревски. Дълга благодарност на полк. о.р. Сл. Павлов както за отзивчивостта, така и за писменото му разрешение от март 2011 г. да публикувам тази снимка. По онова време той потвърди: „За съжаление **не разполагаме с други данни относно художника и картината**” (подч. мое, И.А.).

Междувременно не открих никакви сведения за картината, а тя изглежда остава неизвестна до днес, след като и в интернет все още липсва

информация за нея. Подписът в горния ляв ъгъл на снимката ѝ подсказва, че е рисувана през 1944 г. Междувременно установих, че художникът е Лазар Йорданов Лазаров (1889–1974 г.) [2]. Непосредствено след Деветосептемврийския преврат изпада в немилост покрай осъдените през 1945 г. от VI състав на Народния съд художници-карикуристи. Л. Йорданов не е в списъка на осъдените, но по онова време Комитетът на Отечествения фронт приема решение, че той заедно с други четири художника се лишават от правото да участват в Съюза на художниците в България (от 1953 г. – Съюз на българските художници) [3, с. 293]. Това, както и фактът, че Л. Йорданов е завършил Военното училище, сиреч бил е „царски офицер”, а картината му изобразява лика на друг „царски офицер”, ако и геройски да е загинал, вероятно предопределя съдбата както на художника, така и на картината...

Снимка на картина от военния художник Лазар Йорданов (1889–1974 г.), фонд на Музея на авиацията в Крумово.

Уикипедианската статия за кап. Д. Списаревски уверява, че „Още на 31 декември 1943 г. са отпечатани и бързо разпродадени 100 000 паметни пощенски картички с лика на Списаревски” [4]. Същевременно филателистът Григор Томанов съобщава, че „Непосредствено след подвига и гибелта на капитан Димитър Списаревски военната администрация в България проектира, **но не разпространява** (подч. мое, И.А.) масово военна пощенска картичка с портрета на героя” [5]. Това обяснява, като че

ли, факта, че уикипедианците не обосновават твърдението си нито с препратка към източник, нито с публикуване на копие от споменатите от тях митични „паметни пощенски картички“.

Достоверен ли е споменът на инж. Г. Георгиев-Кангасейро?

Неотдавна в интернет най-последно попаднах на **категорично доказателство** за достоверността на спомена на Кангасейро. През август т.г. анонимно частно лице от Благоевград предлага за продажба „Възпоменателна пощенска картичка на живата торпила Димитър Списаревски“ [6].

Пощенската картичка „Героическият подвиг на летеца капитан Списаревски“, автор на графиката корабостроителният инженер Георги Николов Георгиев (1927–2011 г.), ок. края на декември 1943 г. - <https://apollo-frankfurt.akamaized.net/v1/files/0yymm098zi6hp1-BG/image;s=585x461>

В долния десен ъгъл на лицевата страна е изписана датата 14 март 1944 г., но най-същественият факт е **пълното съвпадение** както на изображението на тарана на българския самолет в американския бомбардировач, така и на графиката на надписа под това изображение. Тази автентична пощенска картичка е убедително доказателство за жеста на преклонение на един 16-годишен български ученик и бъдещ виден корабостроител пред героическия подвиг на капитан Д. Списаревски на 20 декември 1943 г.

Литература

1. **Алексиев, Иван.** Спомени и размисли за българското корабостроене. – Морски вестник, № 8, 24 апр. 2002, с. 15. За книгата „За българското корабостроене с любов” от Г. Георгиев - Кангасейро, изд. април 2002 г.

2. **Лазар Лазаров (художник, 1889).** –

[https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%9B%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2_\(%D1%85%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%BA,_1889\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%9B%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2_(%D1%85%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%BA,_1889))

3. **Златева, А.** Осъдените карикатури. Художниците пред VI състав на Народния съд (1945). – Дриновський збірник, том 4, 2010, 277-293. - <http://history.karazin.ua/themes/history/resources/1133d99822badee2035a80e01383ca94.pdf>

4. **Димитър Списаревски.** –

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%8A%D1%80_%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8#cite_note-36

(Актуализирано 15 септ. 2019 г.).

5. **Томанов, Григор.** Дългът остава. –

http://letter.dir.bg/_wm/library/item.php?did=22917&df=8&dflid=3&GDirId=24d65f0ea1ca88dbe300e07d4d4862f9 (Публикувано 17 май 2006 г.).

6. **Паметна пощенска карта. Летеца Списаревски. Рядка, автентична, 1944 г.** – <https://www.olx.bg/ad/pametna-poschenska-karta-letetsa-spisarevski-ryadka-avtenticna-1944g-CID618-ID7NWxp.html>

(Публикувано 22 авг. 2019 г.).

Иван АЛЕКСИЕВ